

In het Noorderpark, het veengebied tussen Utrecht en Hilversum, bevinden zich in de vroegere gemeente Maartensdijk (1) talrijke polders. De namen van de kleinere polders kom je tegenwoordig niet zo vaak meer tegen; ze dreigen in de vergetelheid te raken. Om welke polders het gaat? Vind ze hier in de Maartensdijkse minipoldertopdrie.

De Maartensdijkse minipoldertopdrie

nr. 3

De polder het Huis te Hart

Op positie drie vinden we de polder het Huis te Hart in Westbroek. Hij ligt ten noorden van de Kerkdijk en strekt zich uit tot aan de grens met de provincie Noord-Holland. Het gebied is ingeklemd tussen de polder Westbroek aan de westzijde en de Kerkeindse polder (2) aan de oostzijde (zie afbeelding 1) en heeft een oppervlakte van 90 hectare. Ter vergelijking: de Gelderpolder in Maartensdijk (Achterwetering) is anderhalf keer zo groot, de Kerkeindse polder in Westbroek drie keer en de polder het Achteraf in Achttienhoven vier keer.

De polder het Huis te Hart beschikte destijds onder andere over een watermolentje (3a, 3c); daarnaast was er een schut, dat in de zuidoosthoek van de polder aan de Kerkdijk stond en daar overigens nog steeds staat (rijksmonument bij huisnummer 70).

Sinds 1997 ligt het zuidelijk deel van de wandelroute 'Bert Bospad' in deze polder. Het noordelijk deel van de polder en het aan de westzijde aansluitend gedeelte van de polder Westbroek (samen ongeveer 52 hectare) worden ook wel aangeduid als Westbroekse Zodden.

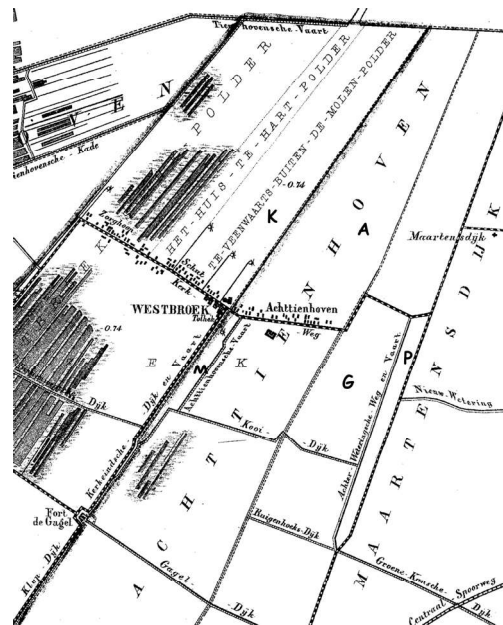
De polder het Huis te Hart

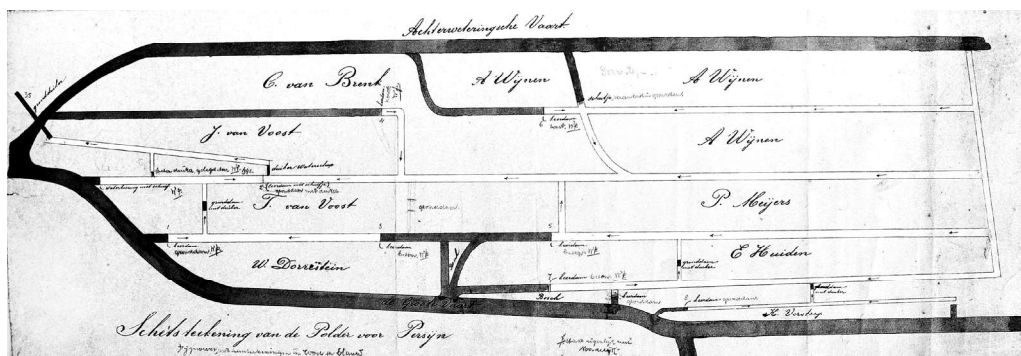
afbeelding 1

Uitsnede uit een kaart van de gemeente Westbroek uit 1867 met de ligging van de in de tekst genoemde polders. Tussen de Kerkweg (Kerkdijk) en de grens met Noord-Holland is de Het-Huis-te-Hart-polder aangeduid, met schut en watermolentje. Niet op de oorspronkelijke kaart, maar nu toegevoegd: M = het Molenblok, P = Persijn-polder, G=Gelderpolder, K=Kerkeindse polder (=Te-Veenwaarts-buiten-de-molen-polder) en A=het Achteraf. Bron: Gemeenteatlas (5).

staat onder andere op verscheidene kaarten uit de tweede helft van de negentiende eeuw (4-6), bijvoorbeeld die van afbeelding 1. Vanaf 1873 is de polder ook te vinden op de kaarten van de Topografische Dienst en haar voorgangers (7). Dat is nog steeds het geval, wat evenals de vermelding in het Noorderparkboek (8), helpt bij het voortduren van de naamsbekendheid.

In 1863 werd de polder het Huis te Hart een zelfstandig

waterschap met een eigen bestuur en een eigen zogeheten bijzonder reglement (3a). In 1913 volgde opheffing en samenvoeging met het waterschap Westbroek (1864-1971) (3b).

nr. 2

De Persijnpolder

De tweede plaats op de lijst van kleinste polders is voor de Persijnpolder. Deze ligt tussen de Maartensdijkse Vaart, de bij Groenekan daarop uitkomende Achterweteringse of Groene Vaart en de Achterwetering. Het gebied maakte deel uit van het vroegere waterschap Maartensdijk (1866-1977).

De omvang bedraagt ongeveer 38 hectare. De Persijnpol-

afbeelding 2

der wordt vanaf 1899 tot in de jaren veertig van de vorige eeuw genoemd in de keuren of politieverordeningen van het waterschap (9a), waarin de verplichtingen van de ingelanden zijn vastgelegd en de sancties bij het niet nakomen daarvan. De officiële topografische kaarten vermelden de Persijnpolder vanaf 1948 tot en met 2009 (7). Inmiddels is hij dus van die kaarten verdwenen, wat de naamsbekendheid in de weg staat, evenals het ontbreken van een vermelding in het Noorderparkboek (8).

Afbeelding 2 geeft een schets-tekening van de polder uit het begin van de twintigste eeuw.

nr. 1

Het Molenblok

Nog kleiner dan de Persijnpolder en daardoor goed voor een eerste plaats in de Maartensdijkse minipoldertopdrie is het Molenblok. De polder omvat een gebied van ruim 30 hectare op de grens van Westbroek en Achttienhoven ten zuiden van de Dr. Welfferweg tussen de Kerkeindse vaart en de daarop uitkomende Achttienhovense vaart. Aan de noordzijde van het Molenblok staat een gelijknamige boerderij uit het begin van de achttiende eeuw (12, 14) (afbeelding 3); in dit pand aan de Dr. Welfferweg 16 is thans Paul & Lettie's Bed and Breakfast gevestigd.

De naam het Molenblok komt al voor op een kaart uit 1777 (10) van G.N. Back, dezelfde landmeter die de kaart ver-

afbeelding 3

Boerderij en rijksmonument het Molenblok aan de noordzijde van de gelijknamige polder, Dr. Welfferweg 16, Achttienhoven. Datum onbekend.

Foto: A.J. van der Wal.

Bron: RCE, objectnr. 108406.

vaardigde van het waterschap Maartensdijk bij de entree van het gemeentehuis in Bilthoven.

De huidige korenmolen De Kraai werd in 1880 op zijn huidige positie geplaatst, dus daarnaar kan de polder niet zijn vernoemd. Datzelfde geldt voor de voorganger, de Cort-hoefse molen of de molen van Alphen (12, 13), zo blijkt uit een notitie uit 1785 (11b). 'De polder draagt die naam omdat er jaren achtereen molens heb

Kees Floor

ben gestaan om het overtollige water uit de drassige polder af te voeren', zo staat daarin te lezen. Men begon toen - na 35 jaar zonder bemaling en na een aantal natte zomers met flinke wateroverlast en veel waterschade - weer te denken aan het opnieuw plaatsen van een molen. Op topografische kaarten van 1910 tot 1948 is zo'n molen voor het waterbeheer

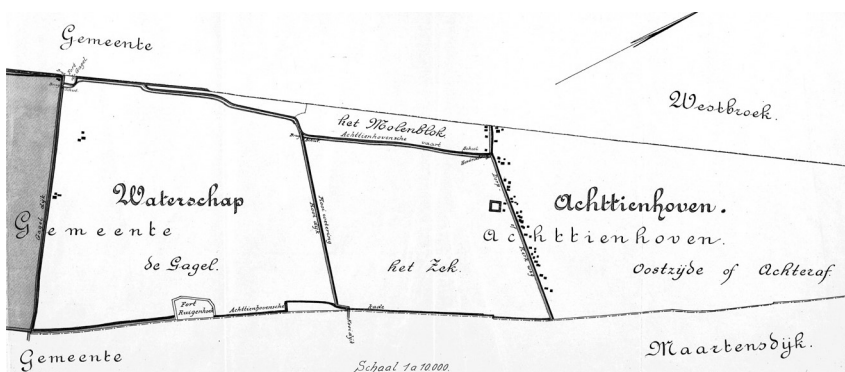
nog ingetekend (7); de naam het Molenblok heeft de officiële stafkaarten echter nooit gehaald. De polder wordt ook niet afzonderlijk vermeld in het Noorderparkboek (8).

Het Molenblok staat wél aangegeven op kaarten van het waterschap Achttienhoven (1862-1976), bijvoorbeeld uit 1903 (afbeelding 4; noord is rechtsboven) en 1950 (11a). In de keur van het waterschap uit 1925 wordt het Molenblok - naast het Achteraf, het Zek en de Gagelpolder - ook als aparte

afdeling met een eigen waterpeil genoemd.

Op de Achttienhovense waterschapskaart van afbeelding 4 is de Kerkeindse vaart, de westelijke begrenzing (bovenzijde figuur) van het Molenblok, overigens niet ingetekend. Deze vaart valt namelijk, evenals een smalle strook langs die vaart gelegen percelen, nog net onder de vroegere gemeente en het voormalig waterschap Westbroek, dus buiten het gebied van het op de kaart afgebeelde waterschap Achttienhoven. Een zesde deel van het Molenblok hoorde bij Westbroek, de rest bij Achttienhoven.

afbeelding 4

Voetnoten

1. Gemeentegrenzen Maartensdijk van 1957 tot 2001.
2. De Kerkeindse polder werd tot medio jaren veertig van de vorige eeuw aangeduid als Te Veenwaarts buiten den Molen polder; zie bijvoorbeeld fig. 1.
3. Archieven van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Westbroek, toegang: 64, inv.nrs. a. 471. b. 472. c. 488.
4. Kaart van de Provincie Utrecht in vier bladen, blad I, door J.H. Kips en A.A. Nunink, 1850. Archief Eemland,

5. Kuyper, J.: Gemeenteatlas van de provincie Utrecht, Leeuwarden 1868. (genlink.nl)
6. Kaart van de provincie Utrecht door J. Kuyper, 1894. Archief Eemland, kaartnummer 1001-435.
7. topotijdreis.nl
8. Buijter, H. en H. Renes: Noorderpark, herinrichting van het landschap tussen Utrecht en het Gooi, Utrecht 2013, p8.
9. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard, Waterschap Maartens-

- dijk, inv.nr. a. 37. b. 1033.
10. Caarte van de Landen gelegen onder Oostveen, mitsgaders de hooge Jurisdictie van Achtienhoven, door G.N. Back, 1777. Utrechts Archief, Top. atlas 2182 en onder andere afgedrukt in St Maarten No 9, december 1992, p3.
11. Archieven van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Achttienhoven, toegang: 56, inv.nrs. a. 87; b. 158
12. Adema, N.: Een "molenblokje om", St Maarten 1988-01, p18-19.
13. molendatabaase.org

